

Od poslijeratnih izdanja arhivskih inventara u inozemstvu prikazane su skupnim referatima »Neke nove austrijske arhivske publikacije« (I. Karaman, VIII, 1/2) i »Inventari talijanskih arhiva« (I. Karaman, IX, 1/2). U prvom je prikazu riječ o radu W. Goldingera »Geschichte des österreichischen Archivwesens«, kao i o dvije, za nas veoma značajne, publikacije bečkih arhiva: »Inventar des Wiener Hofkammerarchivs« i »Inventar des Kriegsarchivs Wien«. U drugom prilogu opisuje se metod rada talijanskih arhivista kod publiciranja sumarnih odnosno analitičkih arhivskih inventara.

Na kraju, treba još spomenuti iscrpnu bibliografiju, koju pod naslovom »Prilozi jugoslavenskoj arhivističkoj bibliografiji — Retrospektivna građa do 1945. godine« objavljuje A. Lj. Lisac (od VI, 3/4 do IX, 1/2). Građa je podijeljena u tri skupine: *Arhivska problematika*, s odjeljenjima 1. opća arhivska pitanja, 2. diplomatika, 3. paleografija, 4. hronologija, 5. zakonodavstvo, 6. periodika, 7. biografije, 8. recenzije, 9. varia; *Arhivi i arhivski fondovi*, s odjeljenjima 1. arhivi i zbirke općenito, 2. opisi, popisi, inventari i regesta; *Arhivska građa*, s odjeljenjima 1. dokumenti, 2. korespondencija, 3. razno.

Igor Karaman

ARHIVSKI VJESNIK II/1959.

Svojim drugim sveskom, koji obasiže 568 str., edicija »Arhivski vjesnik« potvrđuje namjeru redakcije, da čim više prostora dade neobjavljenoj građi iz fondova arhivskih ustanova u NR Hrvatskoj, prepuštajući radove iz arhivističke teorije i prakse centralnom stručnom organu, časopisu »Arhivist«.

Na prvom mjestu nalazimo »Priloge građi za historiju radničkog pokreta i KPJ 1919 god.« u izboru i s bilješkama J. I. Vidmara (7—227), koji se kronološki nastavljaju na dokumente iz 1917/8, objavljene u prvoj svesci vjesnika. I ovdje se radi pretežno o materijalima iz bogatog fonda Predsjedništva Zemaljske vlade Hrvatske i Slavonije, koji se čuva u Državnom arhivu NRH u Zagrebu; manji dio publiciranih spisa potječe iz Odjela za unutrašnje poslove Zemaljske vlade, arhiva Sudbenog stola u Zagrebu odnosno Varaždinu i iz povjerljivih spisa velikog župana Varaždinske županije. Osim korisnih bilježaka uz pojedine dokumente, redaktor je dao i interesantnu uvodnu napomenu, koja je naročito bila potrebna s obzirom da objavljena građa predstavlja tek malen izbor iz bogate dokumentacije, koja je stajala na raspoloženju.

M. Androić donosi »Izbor dokumenata iz arhivske zbirke NOB Historijskog arhiva u Varaždinu 27. IX. 1943—30. X. 1944« (229—277). U zbirci dokumenata NOB varaždinskog arhiva sakupljeni su dijelovi fondova od mnogih partizanskih jedinica, koje su djelovale na području Hrvatskog Zagorja. Objavljena 64 dokumenta obuhvaćaju vremenski period od 27. IX. 1943 — 30. IV. 1944; neki su dani samo u registima, dok je kod većih i značajnijih akata donesen čitav tekst. Uz građu o vojnim akcijama u užem smislu, naročito je interesantan dokument broj 24, koji predstavlja prilično opsežan raspis Komande kalničkog područja o vojnopozadinskim vlastima, partizanskim stražama, mobilizaciji, prosvjetno-kulturnom radu, sudstvu i općoj političkoj situaciji, izrađen na osnovu savjetovanja održanih 14—16 IV 1944 s komandama mjesta i područja.

Pod naslovom: »Prilozi građi za historiju jugoslavenskog pitanja 1918. godine« B. Stullj objavljuje (279—335) pet veoma interesantnih dokumenata, od kojih četiri iz fonda Predsjedništva Ministarskog savjeta u Austrijskom državnom arhivu u Beču, a jedan iz Državnog arhiva NRH u Zagrebu. Prvi objavljeni akt (iz zagrebačkog arhiva) je zapisnik zasjedanja, održanog u Sarajevu 13 i 14 V 1918 uz učešće vojnih guvernera Srbije i Crne Gore i general-zapovjednika i zemaljskog poglavara Bosne i Hercegovine (S. Sarkotića), na kojem se, prema zahtjevu Vrhovne komande austrougarske vojske, raspravljalo o mjerama za sprečavanje južnoslavenskog ujedinjenja u samostalnoj i nezavisnoj državi. Zatim slijedi zapisnik sjednice Ministarskog savjeta u Badenu, 30 V 1918, na kojoj su razmatrane mogućnosti za »rješenje« jugoslavenskog pitanja; pismo ugarskog ministra-predsjednika A. Wekerlea austrijskom ministru — predsjedniku od 20 VII 1918, u kojem iznosi svoje stajalište i prijedloge u pogledu jugoslavenskog pitanja u dvojnoj monarhiji; izvještaj S. Sarkotića iz Sarajeva 22 VII 1918 o političkoj situaciji u Bosni i Hercegovini, te strogo povjerljivo pismo austrijskog ministra predsjednika Wekerleu, od 15 VIII 1918 — sve iz bečkoga Državnog arhiva. Objavljeni dokumenti »pretežno ilustriraju mišljenja austrougarskih vladodržaca o jugoslavenskom pitanju«, a dosad su bili malo iskorišteni u našoj historiografiji. O savjetovanjima u Sarajevu i Badenu ukratko je govorio B. Krizman u svom referatu »Stvaranje jugoslavenske države« na II. kongresu historičara Jugoslavije (v. Historijski pregled 1958, 179—180), a o Sarkotićevu izvještaju od 22 VII 1918 H. Kapiđić u članku »Austro-ugarska politika u Bosni i Hercegovini i jugoslavensko pitanje za vrijeme Prvog svjetskog rata«, Godišnjak Istoriskog društva BiH 1957, 41—42.

Nastavljajući s objavljivanjem korespondencije Frana Supila, započetim u prvom svesku časopisa, D. Šepić (337—368) donosi više Supilovih pisama i telegrama iz arhiva Jugoslavenskog odbora, koji se čuva u Historijskom arhivu JAZU, iz perioda od 3 I — 2 VI 1915.

D. Foretić također nastavlja s izborom »Dokumenata o radničkom pokretu u Dalmaciji između 1900.—1913. godine« (369—418) iz Državnog arhiva u Zadru (Predsjedništvo Namjesništva za Dalmaciju). Osim građe, koja se objavljuje u cijelosti, naveden je u uvodnim registima kod svake grupe dokumenata osnovni sadržaj mnogih drugih akata, povezanih uz istu temu.

Sva ova, dosad spomenuta građa, objavljena u 2. sv. »Arhivskog vjesnika«, odnosi se na historiju XX. st., i to pretežno na prva dva decenija. Za ranije razdoblje donosi Z. Šundrica vrijedan prilog u svom »Popisu stanovništva Dubrovačke republike iz 1673/74 godine« (419—456). Na osnovu materijala tog popisa, koji predstavlja »prvi i jedini opći popis stanovništva, koji je dubrovačka vlada raspisala prvenstveno u statističke svrhe gotovo za čitav teritorij Republike«, autor je uz poimenični pregled stanovništva izradio također nekoliko statističkih grafikona o raspodjeli ljudstva po starosti i spolu, a osim toga priložio i kartu mjesta navedenih u popisu stanovništva, s naznakama njegove gustoće.

U rubrikama: »Članci i rasprave« i »Inventari«, časopis nas upoznaje sa sadržajem i rasporedom građe u nekim fondovima Državnog arhiva NRH u Zagrebu i Državnog arhiva u Zadru. O historijatu arhiva vlastelinstva Valpovo u Slavoniji (1721—1945), njegovim serijama i samom radu na sređivanju tog fonda piše I. K a r a -

man (457—469). I. Meden prikazuje arhivski fond zagrebačke županije, njegov razvitak, kao i opseg pojedinih serija akata (471—483). Inventar fonda matičnih knjiga Državnog arhiva u Zadru (485—539) popratio je A. Strgačić interesantnom uvodnom bilješkom o toj vrsti arhivske građe.

Casopis donosi i prikaze nekih naših i stranih arhivskih publikacija i vijesti iz arhivskih ustanova u NR Hrvatskoj. Na kraju, K. Nemeth daje kratak pregled najvažnijih arhivskih priručnika objavljenih u svijetu i kod nas u posljednjih stotinu godina, t.j. od 1860 dalje (567—568).

Igor Karaman

VJESNIK ARHEOLOŠKOG MUZEJA

Treće serije svezak 1., Zagreb 1958.

Najnoviji svezak tog obnovljenog časopisa sadržava pet rasprava o arheološkim nalazima, koji potječu iz različitih razdoblja od brončanog doba do ranoga srednjeg vijeka.

Dvije *brončanodobne* ostave obradio je Zdenko Vinski: jedna potječe iz Lovasa (kotar Vinkovci), a druga iz Vukovara. Obje su osobito važne zbog toga, što pripadaju srednjem brončanom doba, dok druge ostave nađene u Hrvatskoj, a većinom i inače u Jugoslaviji, pripadaju kasnom brončanom doba. Ostava Lovas veoma je bogata, pa se može uporediti s najvećima iz toga razdoblja u Srednjoj Evropi, a nadmašuje druge ostave iz toga vremena u Jugoslaviji ne samo brojem predmeta (478) nego i tipološkom raznovrsnošću. Predmeti su nastali u XV. st. pr. n.e. i u prvoj polovini XIV. st. kad su i zakopani. To su brončane narukvice, prsteni, različite ukrasne pločice, bodež, sjekira, pinceta i dr., grumeni sirove bronce, više zlatnih spiralnih vitica, koje su zacijelo služile kao ukras u kosi, pa napokon glinena amfora s prošupljenim roščićem iznad svake ručke. Takve amfore nađene su inače često u istočnoj Slavoniji i u Srijemu, pa čine regionalnu podskupinu panonske keramike. Lovaskoj je srodna i amfora vukovarske ostave s dvije bradavice iznad ručka. Vukovarska je ostava manja i sastoji od 156 ispupčenih brončanih ukrasnih pločica. Obje ostave pohranjene su negdje 1. polovinom XIV. stoljeća pr. n.e. u zemlju kao blago, t. j. lični imetak, da se bolje sačuva. (U 1. sv. »Opuscula archeologica« objavili su Zdenko i Ksenija Vinski opći pregled ostava u Hrvatskoj, koje se u velikom broju čuvaju u Arheološkom muzeju u Zagrebu. Autori spremaju katalošku objavu i ostalih ostava tog muzeja.) Uz lovasku i vukovarsku ostavu autor navodi i niz neobjavljenih predmeta iz tog vremena, koji su većinom nađeni u međurječju Save, Drave i Dunava.

Pretežno iz *željeznog doba* potječu nalazi u naselju i nekropoli Japoda u Vrepcu (kotar Gospić), koje je proučila na osnovu još neobjavljene građe iz zbirki Arheološkog muzeja i vlastitih terenskih istraživanja Ružica Drechsler-Bižić. Život na tom naselju počeo je oko 1150. pr. n.e., a potrajao je sve do kasnoga željeznog doba u posljednjim stoljećima pr. n. e. O tome svjedoče nađeni predmeti od metala i keramike, osobito brončane fibule i ogrlice, igle, zemljane urne i dr. Autorica se bavi studijem materijalne kulture Japoda na područje današnje Like i zapadne Bosne, pa je nalaze iz Vrepcu proučila u sklopu toga kompleksa.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

Redakcioni odbor:

KONSTANTIN BASTAIĆ

OLEG MANDIĆ

JAKŠA RAVLIĆ

BERNARD STULLI

JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
ZAGREB